

Шинкар В.А., Сідак С.В., Яцко Г.В.

КОРЕКТУВАННЯ ПОЗИЦІЙ УКРАЇНИ ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПЕРСПЕКТИВ

У статті аналізується сучасний стан відносин України з Європейським Союзом, зокрема, економічна складова процесу інтеграції України до ЄС. Окреслені можливі шляхи інтеграції України до Євросоюзу.

Ключові слова: *Європейський Союз, митні тарифи, вільна економічна зона, інтеграція, зовнішньоекономічний вектор, Угода про асоціацію між Україною та ЄС.*

ВСТУП

Постановка проблеми. Європейська інтеграція, задекларована як стратегічний напрям розвитку України, є не лише зовнішньоекономічним вектором, а й орієнтиром цінностей для всього українського суспільства. Інтеграцію України до ЄС сьогодні підтримують усі структури влади та переважна більшість українського населення. Однак у цьому стратегічному напрямі розвитку нашої держави виникає багато труднощів об'єктивного і суб'єктивного характеру. Причому їх подолання залежить не тільки від України, а й від зовнішніх чинників, які знаходяться за її межами. Крім того, системні ризики для України виникають у зв'язку з російською військовою загрозою. Небезпечні сепаратистські рухи підживлюються глибоким невдоволенням громадян бідністю, незахищеністю, корупцією та почуттям безперспективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Європейська інтеграція і місце в цьому процесі України – надзвичайно складна проблема. Окремі її аспекти аналізували такі відомі економісти, як: П.Т. Саблук, В.І. Власов, О.Ю. Біленький (проблеми регіональної інтеграції як складова глобалізації економіки), С.О. Радзівська (вектор інтеграції та науково-технічний розвиток України [3]), Е. Бауман (стандарти Європейського Союзу у сфері державних фінансів [1]), І. Лук'яненко (кластерна політика Європейського союзу [8]), О. Резнінова (Україна в регіональних інтеграційних процесах: обґрунтування вибору [4]) та інші.

Реальність європейської інтеграції України вимагає поглибленого аналізу й порівняння законодавчо-правових, економічних, соціальних та інших вимірів нашої країни з партнерами ЄС, а також оцінки їх відповідності євроінтеграційним

принципам. Об'єктивний аналіз такої відповідності є однаково актуальним як для України, так і для Європейського співтовариства, оскільки навіть просте фізичне збільшення системи ЄС ускладнює її, вимагаючи нових додаткових регуляторів, кожен з яких має обмежені можливості. З точки зору керованості системи її розширення повинно мати розумні межі. Адже економічний зміст інтеграції полягає у включенні нових елементів до старої, усталеної системи та в її кооперації з цими елементами для поліпшення її ж життєдіяльності. З огляду на це, необхідні переконливі докази, які б продемонстрували роль нових кандидатів (у тому числі України) у відповідному процесі, а також міру їх наближеності та адаптованості до основних вимірів розвитку країн ЄС.

Постановка завдання. Метою написання статті є аналіз сучасного стану відносин України з Європейським Союзом та на його основі коректування позицій України щодо Європейських інтеграційних перспектив.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

ЄС і Україна усвідомлюють взаємні економічні переваги від нарощування обсягів торгівлі товарами і послугами, від збільшення обсягів інвестицій та подальшої економічної інтеграції до внутрішнього ринку ЄС. Зрозуміло, що перспективи торгівлі України з об'єднаною Європою не можна оцінити без аналізу поточного стану торговельних відносин. Від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами України з Європейським Союзом за підсумками 2013 становило понад 10 млрд. дол. [2]. За останні 17 років від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі нашої країни з ЄС зросло майже у дев'ять разів при шестиразовому зростанні товарообігу [6].

Для пом'якшення цієї ситуації 17 березня 2014 р. Рада міністрів закордонних справ країн Європейського Союзу схвалила тимчасове зняття мит на український експорт до Євросоюзу. Рішення діє з 23 квітня по 1 листопада 2014 року. Його суть полягає в тому, щоб скасувати або знизити ввізні мита на певні групи товарів до набрання чинності економічною частиною Угоди про асоціацію з ЄС. Нинішні ввізні мита на промислові товари знижені або повністю зняті з 94,7% української продукції.

© Шинкар Віктор Андрійович, к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет», тел. д. (0312) 2-26-02, р.(0312) 64-32-57

Сідак Святослав Васильович, старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет», тел. (0312) 64-32-57

Яцко Грета Василівна, викладач кафедри міжнародних економічних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет», тел. 066-786-10-44

Європейські експерти вже підраховали, що в результаті таких зменшень і скасування мит Європейським Союзом, українські експортери зможуть заощадити цього року близько 487 млн. євро.

Угода України про асоціацію з Євросоюзом передбачено поглиблену угоду про вільну торгівлю. А це не тільки зниження тарифів, а й зниження витрат торгівлі за рахунок гармонізації регуляторних практик, спрощення митного режиму тощо. Вимоги щодо гармонізації законодавства та адміністративно-регуляторних практик, а також моніторинг їх виконання й технічна підтримка з боку ЄС уже вплинули на розвиток інституцій (насамперед – адміністративних систем і правосуддя) в країнах Центральної та Східної Європи. Саме завдяки цьому ці країни зуміли успішно провести реформи, які забезпечили більшості нових членів ЄС нинішні високі темпи й стабільність економічного зростання.

Сьогоднішні умови не є сприятливими для реалізації євроінтеграційних прагнень України. Просуванню нашої країни в напрямі ЄС заважають як зовнішні, так і внутрішні чинники. Зовнішні пов'язані з тим, що сучасний стан Європейського Союзу можна охарактеризувати як серйозну кризу кількісного та якісного зростання спільноти. Економічна криза в Європі перестала бути проблемою окремих «периферійних» країн еврозони. Із суто економічної вона дедалі більше перетворюється на політичну і стає новим випробуванням для Євросоюзу. Внутрішні чинники виражаються у браку кадрового і фінансового забезпечення та відсутності реально координуючого органу у сфері європейської інтеграції. Загальновизнаною є думка, що українська влада не готова жити та управляти країною за європейськими нормами і стандартами. Це виражається у тому, що в країні не створена ефективна ринкова економіка, не ведеться ефективна боротьба з корупцією, не забезпечена незалежність та прозорість судової влади, недостатніми темпами іде розвиток громадянського суспільства тощо.

Успішне завершення важкої інституційної реформи повертає європейських політиків і експертів до дискусії про «кінцеві кордони» Євросоюзу. По-перше, до ЄС не можуть приєднатися географічно неєвропейські держави, мікрокраїни (як Андорра або Ліхтенштейн), а також внутрішньодержавні утворення (подібно Шотландії). По-друге, суспільно-політична еволюція Російської Федерації, Білорусі, Азербайджану виключає інституційне приєднання цих держав до Євросоюзу. Еліта вказаних країн не поділяє європейських демократичних цінностей і віддає перевагу тому, щоб залишатися поза процесом європеїзації, який сповідує ЄС. По-третє, гіпотетичний вступ в Євросоюз Швейцарії або, меншою мірою, Норвегії буде, скоріш усього, заблоковано негативним результатом відповідного референдуму в цих країнах, як це вже двічі відбулось у Норвегії.

Вступ в силу Лісабонського договору впливає на аргументи прихильників географічної консолідації ЄС через інституційну «неготовність» або «неможливість» Співтовариства до подальшого

розширення. Важко повірити в те, що 500-мільйонне інтеграційне об'єднання не здатне поглинути Албанію, Чорногорію або Молдову. Серйозним випробуванням «поглинальної здатності» Союзу було б тільки його імовірне розширення на такі великі країни, як Туреччина або Україна.

Природно, що основні події в Європейському Союзі спонукають Україну скоректувати свої позиції щодо інтеграційних перспектив. Старі стратегії польського зразка не можуть бути ефективними в новій ситуації. Які ж висновки має зробити Україна? Зрозуміло, що докладна відповідь на це запитання виходить далеко за межі нашої статті. Втім, спробуємо накреслити певні тези.

По-перше. Європейська інтеграція має залишатися основним вектором внутрішньої та зовнішньої політики України незалежно від внутрішніх проблем і криз Євросоюзу. Вона має бути усвідомлена передусім як прагнення жити в просторі європейських цінностей, а вже потім – як інституційне приєднання до ЄС.

По-друге. На часі усвідомити: євроінтеграційного бліцкригу в Україні не буде. А отже, євроінтеграційні аргументи у внутрішньополітичній боротьбі потрібно використовувати зважено і відповідально, аби не компрометувати і не дискредитувати саму ідею. Зі сказаного впливає, що Україні не слід поспішати з поданням офіційної заявки про вступ до ЄС. Сьогодні зрозуміло, що Європа не дасть Україні чіткої інтеграційної перспективи.

По-третє, щоб стати добрим партнером та сусідом ЄС, Україні потрібно максимально деміфологізувати і прагматизувати свої відносини з Євросоюзом. Ідеологія, коли європейська інтеграція виступає однією з іпостасей «світового майбутнього», має поступитися місцем відносинам «із калькулятором у руках». Можливо, це потребуватиме зменшення кількості та чисельності євроінтеграційних органів і створення принаймні одного потужного дослідницького центру в цій сфері.

Перед Україною відкриваються три можливих шляхи інтеграції в Євросоюз, які умовно можна назвати «балкансько-турецькою», «норвезькою» або «швейцарською» моделями.

1. «Балкансько-турецька» модель інтеграції, або процедура довготривалого інституційного приєднання. Слідом за Туреччиною і балканськими країнами Україна подає офіційне прохання про вступ, стаючи в довгу чергу «аутсайдерів розширення». Об'єктивні труднощі в інституційному «переварюванні» України і масштаби необхідних внутрішніх перетворень роблять нашу державу потенційно останньою країною, яка приєднається до Євросоюзу.

2. «Норвезька» модель інтеграції, або пошук багатостороннього формату асоціації з ЄС. В останні роки були обнародовані різноманітні ідеї поглиблення економічної інтеграції східноєвропейських держав в ЄС за прикладом Європейського економічного простору (ЄС + Норвегія, Ісландія, Ліхтенштейн). Реальні можливості для введення багатосторонніх

форм асоціації з ЄС дає угода про асоціацію між Україною та Євросоюзом. Можна також прогнозувати зміни в Європейському економічному просторі (після вступу в Євросоюз Ісландії, а можливо, пізніше, і Норвегії) у форматі реформованого об'єднання ГУАМ як багатосторонньої зони вільної торгівлі, приєднаної до єдиного ринку ЄС.

3. «Швейцарська модель» інтеграції, або поглиблення двосторонніх відносин. Найбільш імовірний сценарій євроінтеграційного прогресу України полягає в досягненні нею поглибленої двосторонньої асоціації з Євросоюзом за прикладом відносин ЄС-Швейцарія. Фундамент таких відносин повинна закласти нова базова Угода про асоціацію між Україною і ЄС, яка на початку 2012 року була парафрована, в кінці 2014 року запланована її кінцева ратифікація. У майбутньому теперішня угода буде доповнюватись рядом інших нормативних документів, зокрема угодою про безвізовий режим тощо.

Необхідність європейської інтеграції поділяє більшість населення України.

Євросоюз підтримує прагнення України. Президент Єврокомісії Жозе Мануель Баррозу відмітив: «До таких країн, як Україна, що шукають більших зв'язків з ЄС, ми не можемо повернутися спиною» [7].

ВИСНОВКИ

Сьогодні надзвичайно важливим є укладення нової угоди у форматі асоціації Україна – ЄС. Це актуально у кількох аспектах. По-перше, рівень нової угоди впливає на рівень реформування України. Це

важливо для нашої країни, особливо в умовах відсутності чіткої програми дій уряду. Отже, виконання угоди про асоціацію Україна – ЄС є сьогодні важливим інструментом, за допомогою якого можна спостерігати реформи або їх відсутність у динаміці. По-друге, ефективність виконання взятих на себе зобов'язань є важливим аргументом для європейської сторони стосовно реальної заінтересованості України в інтеграції до ЄС, готовності впроваджувати радикальні реформи, а не оперувати лише проєвропейською риторикою. По-третє, виходячи із результатів виконання нової угоди, ЄС має можливість надавати або стримувати подальші стимули для України. Цей аспект набуває надзвичайного значення у світлі оптимізації відносин України з Європейським Союзом.

В Україні дедалі частіше висловлюється думка, що інтеграція до ЄС може бути об'єднаною, загальнонаціональною ідеєю. В принципі це можливо за таких умов: 1) влада повинна здійснювати відкриту, прозору, зрозумілу для громадян європейську інтеграційну політику, жити та управляти країною за європейськими нормами і стандартами; 2) громадяни мають бути добре поінформовані про переваги та ризики приєднання країни до ЄС, а також відчувати конкретні позитивні результати реалізації європейського інтеграційного курсу.

Перспективами подальших наукових розвідок у цьому напрямі може бути аналіз та можливості перерозподілу впливу центрів економічних інтересів в результаті зміни геополітичної ситуації у Центральній та Східній Європі внаслідок вступу України в ЄС.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бауман Е. Стандарти Європейського Союзу у сфері державних фінансів // Фінанси України. - 2013. - №2. - С. 81-92
2. Економіка України за січень-листопад 2013 року // Урядовий кур'єр. - 2014. - №1. - С. 7.
3. Радзівська С. Вектор інтеграції науково-технічного розвитку України / С. Радзівська // Економіка України, 2013. - №11 – с. 51-61
4. Разнінова О. Україна в регіональних інтеграційних процесах: обґрунтування вибору // Фінанси України. - 2013. - №6. – С. 53-61.
5. Саблук П. Регіональна інтеграція / П. Саблук, В. Власа, О. Біленький. - К.: ННЦ ІАЕ, 2010. - 365 с.
6. Святенко А. Вільний доступ / А. Святенко // Дзеркало тижня. - 2014. - №15. - С. 9
7. Цитата дня. // Урядовий кур'єр. - 2013. - № 165. - С. 1
8. Чужинів В. Кластерна політика Європейського Союзу / В. Чужинів, І. Лук'яненко // Економіка України. - 2013. - №12. – С. 81-92.

Одержано 15.05.2014 р.